

Luento 3

Konekielinen ohjelmointi (TTK-91, KOKSI)

Muuttujat
Tietorakenteet
Kontrolli
Optimointi
Tarkistukset

07/01/2002

Copyright Teemu Kerola 2002

1

Tiedon sijainti suoritusaikana ⁽³⁾

- Muistissa (=keskusmuistissa)
 - iso Esim. 256 MB, tai 64 milj. 32 bitin sanaa
 - hidas Esim. 10 ns
- Rekisterissä
 - pieni Esim. 256 B, tai 64 kpl 32 bitin sanaa
 - nopea Esim. 1 ns TTK-91: 8 kpl + PC + ...
- Probleemi: milloin muuttujan X arvo pidetään muistissa ja milloin rekisterissä?
 - missä päin muistia? miten siihen viitataan?

07/01/2002

Copyright Teemu Kerola 2002

2

Tieto ja sen osoite ⁽³⁾

<pre> X DC 12 LOAD R1, =X LOAD R2, X </pre> <p>muuttujan X osoite on symbolin X arvo</p> <p>int x =12;</p>	<p>symbolin X arvo</p> <p>muuttujan X arvo</p> <p>X=230:</p> <table border="1" style="border-collapse: collapse;"> <tr><td>muisti</td><td>230</td></tr> <tr><td></td><td>12345</td></tr> <tr><td></td><td>12556</td></tr> <tr><td></td><td>128765</td></tr> <tr><td></td><td>12222</td></tr> <tr><td></td><td>12</td></tr> <tr><td></td><td>12998</td></tr> </table>	muisti	230		12345		12556		128765		12222		12		12998
muisti	230														
	12345														
	12556														
	128765														
	12222														
	12														
	12998														

- Muuttujan X osoite on 230
- Muuttujan X arvo on 12
- Symbolin X arvo on 230
 - symbolit ovat yleensä olemassa vain käännoaikana!
 - Virheilmoituksia varten symbolitaulua pidetään joskus yllä myös suoritusaikana

07/01/2002

Copyright Teemu Kerola 2002

3

Tieto ja sen osoite ⁽⁶⁾

<pre> Xptr DC 0 X DC 12 LOAD R1, =X STORE R1, Xptr LOAD R2, X LOAD R3, @Xptr </pre>	<p>muisti</p> <table border="1" style="border-collapse: collapse;"> <tr><td></td><td>230</td></tr> <tr><td></td><td>12345</td></tr> <tr><td></td><td>12556</td></tr> <tr><td></td><td>128765</td></tr> <tr><td></td><td>12222</td></tr> <tr><td></td><td>12</td></tr> <tr><td></td><td>12998</td></tr> </table> <p>Xptr=225</p> <p>X=230:</p>		230		12345		12556		128765		12222		12		12998
	230														
	12345														
	12556														
	128765														
	12222														
	12														
	12998														

- Muuttujan X osoite on 230
- Muuttujan X arvo on 12
- Osoitinmuuttujan (pointterin) Xptr osoite on 225
- Osoitinmuuttujan Xptr arvo on 230
- Osoitinmuuttujan Xptr osoittaman kokonaisluvun arvo on 12

C-kieli: Y = *ptrX

07/01/2002

Copyright Teemu Kerola 2002

4

Osoitinmuuttujat ⁽⁵⁾

- Muuttujia samalla tavoin kuin kokonaislukuarvoiset muuttujatkin
- Arvo on jonkun tiedon osoite muistissa
 - globaalin yksi- tai monisanaisen tiedon osoite
 - muuttuja, taulukko, tietue, olio
 - keosta (heap, joskus ”kasa”) dynaamisesti (suoritusaikana) varatun tiedon osoite
 - Pascalin tai Javan ”new” operaatio palauttaa varatun muistialueen osoitteen (tai virhekoodin, jos operaatiota ei voi toteuttaa)
 - aliohjelman tai metodin osoite
 - osoite ohjelmakoodiin

07/01/2002

Copyright Teemu Kerola 2002

5

Globaali, kaikkialla näkyvä data ⁽²⁾

- Globaalit muuttujat ja muut globaalit tietorakenteet sijaitsevat ttk-91 koneen muistissa ohjelmakoodin jälkeen

- muuttujat

int X = 25;	char Ch;
short Y;	char Str[] = ”Pekka”;
float Ft;	boolean fBig;
- tilan varaus

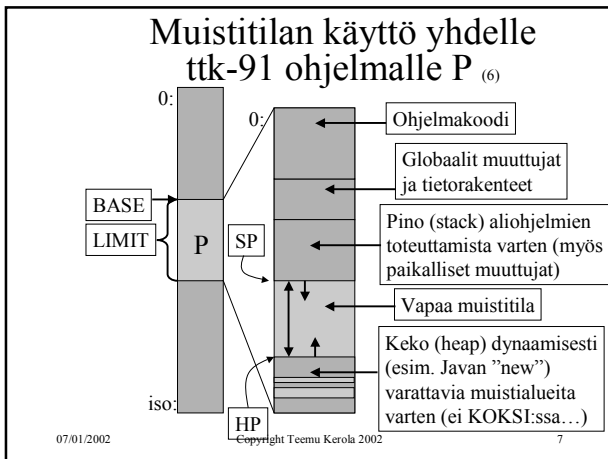
X	DC	25	; alkuarvo = 25
Y	DC	0	
fBig	DC	1	; 1=true, 0=false
- viittaaminen

LOAD	R1, X
STORE	R2, Y

07/01/2002

Copyright Teemu Kerola 2002

6

Muistissa oleva data (3)

- **Globaali data** `int X; function Print();`
 - varataan ohjelman latauksen yhteydessä
 - kaikkialla viitattavissa nimen (osoitteen) avulla
- **Dynaaminen data** `Mach m = new Mach();`
 - varataan tarvittaessa keosta suorituksen aikana
 - vapautetaan kun ei enää tarvita (ei Koksissa)
 - viittaus varauksen jälkeen osoitteen avulla
- **Aliohjelmien paikallinen data** `parametrit, paik. muuttuja`
 - varataan pinosta kutsuhetkellä
 - vapautetaan rutiinista paluun yhteydessä
 - viittaus aliohjelman sisällä osoitteen avulla

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 8

Tiedon sijainti suoritusaikana (4)

- **Rekisteri**
 - nopein, kääntäjä varaa/vapauttaa
- **Välimuisti**
 - nopea, laitteisto hoitaa automaattisesti
- **Muisti**
 - ohjelma varaa/vapauttaa
 - aliohjelmien paik. muuttujat, parametrit
 - käyttöjärj. varaa/vapauttaa (pyydettyä?)
 - globaali data ohjelman latauksen yhteydessä
 - dynaaminen data keosta suorituksen aikana
- **Levy, levypalvelin (verkon takana)**
 - liian hidasta, ei voi käyttää

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 9

Ohjelmoinnin peruskäsitteet (4)

- **Aritmeettinen lauseke**
 - miten tehdä laskutoimitukset?
- **Yksinkertaiset tietorakenteet**
 - yksiulotteiset taulukot, tietueet
- **Kontrolli** - mistä seuraava käsky?
 - valinta: if-then-else, case
 - toisto: for-silmukka, while-silmukka
 - aliohjelmat, virhetilanteet
- **Monimutkaiset tietorakenteet**
 - listat, moniulotteiset taulukot

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 10

Aritmeettinen lauseke (3)

tilan varaus

A	DC	0
B	DC	0
C	DC	0

```

int a, b, c;
...
b = 34;
a = b + 5 * c;
    
```

koodi

```

LOAD R1, =34
STORE R1, B
...
LOAD R1, B
LOAD R2, C
MUL R2, =5
ADD R1, R2
STORE R1, A
    
```

tai:

```

LOAD R1, =5
MUL R1, C
ADD R1, B
STORE R1, A
    
```

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 11

Globaalin taulukon tilan varaus ja käyttö (3)

```

int X, Y;
int Taulu[30];
...
X = 5;
Y = Taulu[X];
    
```

X	DC	0
Y	DC	0
Taulu	DS	30

```

...
LOAD R1, =5
STORE R1, X
LOAD R1, X
LOAD R2, Taulu(R1)
STORE R2, Y
    
```

Taulu:

Optimoiva kääntäjä osaisi jättää pois jälkimmäisen "LOAD R1,X" käskyn

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 12

Globaalien tietueiden tilan varaus ja käyttö (3)

```
int X;
struct Tauno {
    int Pituus;
    int Paino;
}
...
X = Tauno.Paino
```

Kentän "Paino" suhteellinen osoite tietueen Tauno sisällä

X	DC	0
Tauno	DS	2
Pituus	EQU	0
Paino	EQU	1
...		

Tietueen osoite on sen ensimmäisen sanan osoite

Tauno: pituus, paino

```
LOAD R1, =Tauno
LOAD R2, Paino(R1)
STORE R2, X
```

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 13

Kontrolli - valinta konekielellä (3)

- Ehdoton hyppy
 - JUMP, CALL ja EXIT, SVC ja IRET
- Hyppy perustuen laiterekisterin arvoon (vrt. 0)
 - JZER, JPOS, ...
- Hyppy perustuen aikaisemmin asetetun tilarekisterin arvoon
 - COMP
 - JEQU, JGRE, ...

Ongelma vai etu: ttk-91:ssä kaikki ALU käskyt asettavat tilarekisterin

- ADD, SUB, MUL, DIV, NOT, AND, OR, XOR, SHL, SHR

```
COMP R2, LIMIT
JEQU LOOP
```

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 14

If-then-else -valinta (2)

```
if (a<b)
    x = 5;
else
    x = y;
```

```
LOAD R1, A
COMP R1, B
JNLES Else
LOAD R1, =5
STORE R1, X
JUMP Done
Else LOAD R1, Y
STORE R1, X
Done NOP
```

```
LOAD R2, Y
LOAD R1, A
COMP R1, B
JNLES Else
LOAD R2, =5
ELSE STORE R2, X
```

vai olisiko tämä parempi:

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 15

Case lauseke (2)

```
Switch (lkm) {
    case 4: x = 11;
            break;
    case 0: break;
    default: x = 0;
            break;
}
```

```
Swi LOAD R1, Lkm
Vrt4 COMP R1, =4
      JNEQ Vrt0
      LOAD R2, =11
      STORE R2, X
      JUMP Cont
Vrt0 COMP R1, =0
      JNEQ Def
      JUMP Cont
Def  LOAD R2, =0
      STORE R2, X
Cont NOP
```

Onko case-tapausten järjestyksellä väliä?

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 16

Toistolausekkeet (2)

- For-step-until -silmukka
- Do-until -silmukka
- Do-while -silmukka
- While-do -silmukka
- ...

ehto silmukan alussa

ehto silmukan lopussa

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 17

For lauseke (3)

```
for (int i=20; i < 50; ++i)
    T[i] = 0;
```

I	DC	0
...		
		LOAD R1, =20 STORE R1, I
Loop		LOAD R2, =0 LOAD R1, I STORE R2, T(R1)
		LOAD R1, I ADD R1, =1 STORE R1, I
		LOAD R3, I COMP R3, =50 JLES Loop

Olisiko parempi pitää i:n arvo rekisterissä? Miksi? Milloin? Mikä on i:n arvo lopussa? Onko sitä olemassa?

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 18

While-do -lauseke (2)

```

X = 14325;
Xlog = 1;
Y = 10;
while (Y < X) {
    Xlog++;
    Y = 10*Y;
}
    
```

```

LOAD R1, =14325
STORE R1, X
LOAD R1, =1 ; R1=Xlog
LOAD R2, =10 ; R2=Y
While COMP R2, X
      JNLES Done
      ADD R1, =1
      MUL R2, =10
      JUMP While
Done STORE R1, Xlog ; talleta tulos
     STORE R2, Y
    
```

Mitä kannattaa pitää muistissa?

Mitä kannattaa pitää rekisterissä ja milloin?

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 19

Koodin generointi (9)

- Kääntäjän viimeinen vaihe
 - voi olla 50% käännösajasta
- Tavallisen koodin generointi
 - alustukset, lausekkeet, kontrollirakenteet
- Optimoidun koodin generointi
 - käännös kestää kauemmin
 - suoritus tapahtuu nopeammin
 - milloin globaalin/paikallisen muuttujan X arvo kannattaa pitää rekisterissä ja milloin ei?
 - Missä rekisterissä X:n arvo kannattaa pitää?

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 20

Optimoitu For lauseke (3)

```

for (int i=20; i < 50; ++i)
    T[i] = 0;
    
```

```

alkuperäinen koodi
I DC 0
...
LOAD R1, =20
STORE R1, I
Loop LOAD R2, =0
     LOAD R1, I
     STORE R2, T(R1)
     LOAD R1, I
     ADD R1, =1
     STORE R1, I
     LOAD R3, I
     COMP R3, =50
     JLES Loop
    
```

```

LOAD R1, =20 ; i
LOAD R2, =0 ; 0
Loop STORE R2, T(R1)
     ADD R1, =1
     COMP R1, =50
     JLES Loop
    
```

Mitä eroja? Onko tämä OK?

122 vs. 272 suoritetta käskyä!
muuttujan i arvo lopussa?
152 vs. 452 muistiviitettä!

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 21

Virhetilanteisiin varautuminen (3)

- Suoritin tarkistaa käskyn suoritusajana
 - ”automaattinen”
 - integer overflow, divide by zero, ...
- Generoidut konekäskyt tarkistavat ja eksplisiittisesti aiheuttavat keskeytyksen tai käyttöjärjestelmän palvelupyynnön tarvittaessa
 - ”manuaalinen”
 - index out of bounds, bad method, bad operand, ihan mitä vain haluat testata!

```

ADD R1, R2 ; overflow??
DIV R4, =0 ; divide-by-zero
COMP R1, Tsize ; indeksin rajatarkistus
JLES IndexOK
SVC SP, =BadIndex ; käyttöjärj. huolehtii
IndexOK ADD R2, Taulu(R1) ; R1 = 12 345 000 ??
    
```

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 22

Taulukon indeksitarkistus (1)

```

for (int i=20; i < 50; ++i)
    T[i] = 0;
    
```

```

I DC 0
T DS 50 ; data
Tsize DC 50 ; koko
...
Loop LOAD R1, =20
     STORE R1, I
     LOAD R2, =0
     LOAD R1, I
     JNNEG R1, ok1
     SVC SP, =BadIndex
     COMP R1, Tsize
     JLES ok2
     SVC SP, =BadIndex
     STORE R2, T(R1)
     LOAD R1, I
     ADD R1, =1
     STORE R1, I ; 50 OK!
     LOAD R3, I
     COMP R3, =50
     JLES Loop
    
```

Voisiko loopin kontrollia ja indeksin tarkistusta yhdistää? Optimoiva kääntäjä osaa!

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 23

Taulukon alaindeksi ei ala nolasta (ei animoitu)

```

for (int i=20; i < 50; ++i)
    T[i] = 0;
    
```

```

I DC 0
T DS 30 ; 30 alkiota
Tlow DC 20 ; alaraja
Thigh DC 50 ; yläraja+1
...
    
```

indeksitarkistukset...

T: T[20]
T+1: T[21]
...
T+29: T[49]

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 24

Taulukon alaindeksi ei ala nolasta ⁽³⁾

```

for (int i=20; i < 50; ++i)
    T[i] = 0;
    
```

I	DC	0
T	DS	30 ; 30 alkiota
Tlow	DC	20 ; alaraja
Thigh	DC	50 ; yläraja+1
...		

indeksitarkistukset...

```

LOAD R1, =20
STORE R1, I
Loop LOAD R2, =0
LOAD R1, I
SUB R1, Tlow
STORE R2, T(R1)
LOAD R4, I
ADD R4, =1
STORE R4, I
LOAD R3, I
COMP R3, =50
JLES Loop
    
```

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 25

Moni-ulotteiset taulukot ⁽³⁾

- Ohjelmointikieli voi tukea suoraan moni-ulotteisia taulukoita
`X = Tbl[i, j]; Y = Arr[k][6][y+2];`
- Toteutus konekielitasolla aina (useimmissa arkkitehtuureissa) yksiulotteinen taulukko
 – vain yksi indeksirekisteri konekäskyssä
- Moniosainen toteutus
 – laske alkion osoite yksi-ulotteisessa taulukossa
 – käytä indeksoitua osoitusmodia tiedon viittaukseen

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 26

2-ulotteiset taulukot ⁽⁶⁾

```

int[][] T = new int[4][3];
...
Y = T[i][j];
    
```

T	DS	12
Trows	DC	4
Tcols	DC	3
... Esimerkki I=1, J=2 ?		

```

LOAD R1, I
R1 MUL R1, Tcols
R1 ADD R1, J
LOAD R2, T(R1)
STORE R2, Y
    
```

looginen fyysinen Tarkistukset.... ?

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 27

Moni-ulotteiset taulukot ⁽⁴⁾

- Talletus riveittäin
 – C, Pascal, Java?
- Talletus sarakkeittain
 – Fortran
- 3- tai useampi ulotteiset
 – samalla tavalla!

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 28

Linkitetty lista ⁽⁸⁾

R1: -1
R2: 132

```

Data EQU 0 ; suht. osoite
Next EQU 1
Sum DC 0
Main LOAD R1, First ; ptrRec
JNEG R1, Done
Loop LOAD R2, =0 ; sum
ADD R2, Data(R1)
LOAD R1, Next(R1)
JNEG R1, Loop
STORE R2, Sum
SVC SP, =HALT
Done
    
```

Virhe, bugi! Missä?

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 29

Monimutkaiset tietorakenteet

- 2-ulotteinen taulukko T, jonka jokainen alkio on tietue, jossa neljä kenttää:
 – pituus
 – ikä
 – viime vuoden palkka kunakin kuukautena
 – viime vuoden töissäolopäivien lukumäärä kunakin kuukautena
- Talletustapa?
- Viitteet? `X = T[yliopNum][opNum].palkka[kk];`
- Tarkistukset?

07/01/2002 Copyright Teemu Kerola 2002 30

